

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพ ตามความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะด้านสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านสารสนเทศ หรือจบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกทางด้านสารสนเทศทางการพยาบาล ปัจจุบันปฏิบัติงานเกี่ยวกับสารสนเทศในวิชาชีพพยาบาลจากสถานบริการด้านสุขภาพระดับต่าง ๆ จำนวน 18 คน เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพ เกี่ยวกับสมรรถนะด้านสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพของรัฐและเอกชนขนาดต่าง ๆ กัน ทั้งสถานบริการที่มีเตียงรับผู้ป่วยและไม่มีเตียงรับผู้ป่วย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากสถานบริการสุขภาพระดับต่าง ๆ ได้กลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพผู้บริหารการพยาบาลจำนวน 57 คน พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ 359 คน รวมทั้งสิ้น 426 คน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสมรรถนะด้านสารสนเทศทางการพยาบาลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะด้านสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านจริยธรรม ความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับและองค์ประกอบด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .92, .98, .96 และ .98 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พยาบาลวิชาชีพผู้บริหารการพยาบาลส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี เป็นเพศหญิงร้อยละ 93.9 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 71.4 ระยะเวลาการทำงานหลังสำเร็จปริญญาตรีทางการพยาบาล ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ

24.5 ได้รับการศึกษาอบรม ดูงานเพิ่มเติมทางด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องหลังสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 67.3 และลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับสารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นการค้นหาความรู้ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 27.0 ส่วนพยาบาลระดับปฏิบัติการส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมา มีอายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.6 เป็น เพศหญิงร้อยละ 93.3 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 93.3 ระยะเวลาการทำงานหลังสำเร็จปริญญาตรีทางการพยาบาล ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาอยู่ในช่วง 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.3 ได้รับการศึกษาอบรม ดูงานเพิ่มเติมทางด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องหลังสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 59.7 และลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นการบันทึกผู้ป่วยและการค้นหาความรู้ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 27.4 และ 23.8 อุปกรณ์ด้านสารสนเทศที่พยาบาลวิชาชีพใช้ในสถานบริการด้านสุขภาพทุกระดับเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 96.5 – 100 ของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่ม มีการใช้เครื่องพิมพ์เอกสาร และอุปกรณ์เชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากที่สุดในสถานบริการด้านสุขภาพกลุ่มที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 70.1 และ 89.6 ของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มตามลำดับ และมีอุปกรณ์เครือข่ายภายในองค์กร เช่น ระบบเครือข่ายเฉพาะที่ (LAN) ใช้มากที่สุดในสถานบริการด้านสุขภาพกลุ่มที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 71.7 ของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่ม

2. สมรรถนะด้านสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในสถานบริการด้านสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมพยาบาลวิชาชีพเห็นว่าสมรรถนะด้านสารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงถึงสูงมากทุกรายการ ไม่มีรายการใดอยู่ในระดับต่ำหรือไม่มีความจำเป็น มีคะแนนเฉลี่ย 2.91 ถึง 3.52 รายการสมรรถนะด้านสารสนเทศในภาพรวมมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมาก 4 รายการและอยู่ในระดับสูง 70 รายการ กลุ่มผู้บริหารพยาบาลส่วนใหญ่เห็นว่าสมรรถนะด้านสารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมาก 3 รายการและอยู่ในระดับสูง 71 รายการ กลุ่มพยาบาลผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่เห็นว่าสมรรถนะด้านสารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมาก 2 รายการและอยู่ในระดับสูง 72 รายการ

สมรรถนะด้านความรู้ทางสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในสถานบริการด้านสุขภาพพบว่าในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารพยาบาลส่วนใหญ่และกลุ่มพยาบาลผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่ พบว่ามีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยในภาพรวมมีความจำเป็นในระดับสูงถึงสูงมาก คะแนนเฉลี่ย 3.00 ถึง 3.52 มีความจำเป็นอยู่ในระดับสูงมาก 2 รายการ อยู่ในระดับสูง 16 รายการ โดยกลุ่มผู้บริหารสถานบริการสุขภาพกลุ่มที่ 1 เห็นว่า

โดยรวมของกลุ่มสมรรถนะด้านความรู้ทางสารสนเทศมีความจำเป็นในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่น และรายการสมรรถนะด้านความรู้ทางสารสนเทศที่ผู้บริหารพยาบาลกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 มีความคิดเห็นแตกต่างกับพยาบาลกลุ่มอื่น ได้แก่ ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบเครือข่ายและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยกลุ่มเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำหรืออยู่ในระดับสูงค่อนข้างต่ำแตกต่างจากภาพรวมและพยาบาลกลุ่มอื่นที่เห็นว่ามีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง

สมรรถนะด้านทักษะทางสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ในสถานบริการด้านสุขภาพพบว่าในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารพยาบาลส่วนใหญ่และกลุ่มพยาบาลผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในระดับสูงทั้งหมด ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 2.91 ถึง 3.38 ไม่มีรายการใดอยู่ในระดับต่ำหรือต่ำที่สุด

สมรรถนะด้านจริยธรรมทางสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ในสถานบริการด้านสุขภาพพบว่าในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารพยาบาลและกลุ่มพยาบาลผู้ปฏิบัติการมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในระดับสูงถึงสูงมากทั้งหมด ในภาพรวมมีความจำเป็นในระดับสูงถึงสูงมาก คะแนนเฉลี่ย 3.24 ถึง 3.55 มีความจำเป็นอยู่ในระดับสูงมาก 2 รายการ อยู่ในระดับสูง 14 รายการ ไม่มีรายการใดอยู่ในระดับต่ำหรือต่ำที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องสมรรถนะที่จำเป็นด้านสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานครด้านความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศ ในภาพรวมพยาบาลกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับสูงถึงสูงมากทุกรายการ คะแนนเฉลี่ย 3.00 ถึง 3.52 ไม่มีรายการใดอยู่ในระดับต่ำหรือไม่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบเช่นนี้ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างมากและเข้ามามีบทบาททั้งในการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน

ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันหลาย ๆ ครัวเรือนมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องใช้ประจำบ้าน บุคคลต่าง ๆ ในครอบครัวโดยเฉพาะนักเรียนรุ่นใหม่ มีการฝึกการใช้คอมพิวเตอร์มาจากโรงเรียนและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดทำรายงาน การสืบค้นข้อมูล การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตได้ (สมใจ วงศ์ชาติ, ชาตรี นาคะกุล และอุดม จำรัสพันธุ์, ม.ป.ป.) สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนแรงผลักดันให้บุคลากรพยาบาลต้องพัฒนาตนเอง ต้องเรียนรู้และมีทักษะการใช้อุปกรณ์สารสนเทศเหล่านี้ในชีวิตประจำวันด้วยเช่นกัน และเมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติงานของวิชาชีพพยาบาล มีความจำเป็นต้องนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการทำงานด้านสารสนเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศมาประกอบการตัดสินใจปฏิบัติงานพยาบาลในภารกิจต่าง ๆ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2548) ทั้งงานด้านบริหารที่ต้องการสารสนเทศประกอบการตัดสินใจบริหารจัดการให้องค์การอยู่รอด งานด้านปฏิบัติการที่ต้องการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจให้การพยาบาล และประสานงานเพื่อการดูแลผู้ป่วย งานด้านวิชาการที่ต้องการเทคโนโลยีเพื่อช่วยการสอนและปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและงานด้านวิจัยที่ต้องการข้อมูล สารสนเทศและความรู้ต่าง ๆ ประกอบการทำวิจัย จึงจำเป็นต้องมีความรู้และสามารถในการคัดสรรข้อมูลและสารสนเทศที่มีคุณภาพได้ ท่ามกลางสังคมในปัจจุบันที่มีข้อมูลและสารสนเทศอยู่มากมายเกินความจำเป็น ซึ่งหมายถึงสามารถคัดเลือกข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้อง สมบูรณ์และทันสมัย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ (ศรีสุภา นาคชน, 2549) การคัดสรรข้อมูลที่เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ และสร้างสรรค์สารสนเทศเพื่อนำมาใช้ใน การปฏิบัติการพยาบาลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพยาบาลวิชาชีพทุกคน หรืออาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะด้านสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพยาบาลวิชาชีพในปัจจุบัน (สภากรพยาบาล, 2546; ANA, 2001 cited in McCartney, 2004) องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของสมรรถนะ คือ องค์ประกอบความรู้ (McClland, 1970 อ้างถึงใน สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2548) ความรู้ทำให้เกิดความคิดและสามารถกระทำในสิ่งที่ต้องการอย่างมีจุดมุ่งหมาย (สมชาติ ไตรรักษา, 2548) จึงจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องมีความรู้ด้านสารสนเทศเพื่อเป็นพื้นฐานสู่การคัดเลือกและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาในสถานบริการสุขภาพหลาย ๆ ระดับ เช่น การศึกษาของนางนุช เตชะวีรากร (2547) และสมนึก สุวรรณภูเต (2548) ที่ศึกษาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการในโรงพยาบาลตติยภูมิและโรงพยาบาลทั่วไป พบว่าพยาบาลวิชาชีพมีความจำเป็นระดับมากที่จะต้องมีความรู้หรือสนใจศึกษาความรู้ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศและสามารถนำข้อมูลจากการสื่อสารและระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการมาวิเคราะห์ประยุกต์ ใช้ประกอบการตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาล และจากการศึกษาของสุดารักษ์ ประสาร

(2548) พบว่าองค์ประกอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน ได้แก่ การใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินในการวางแผนการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของจันทิมา นิลจ้อย (2547) ที่ศึกษาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในหน่วยบริการปฐมภูมิ พบว่าพยาบาลวิชาชีพจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล นำมากำหนดเป็นปัญหา จัดลำดับปัญหา และนำมาวางแผนการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานบริการสุขภาพขนาดต่าง ๆ กันมีความจำเป็นต้องมีความรู้ด้านสารสนเทศเพื่อสามารถนำข้อมูล สารสนเทศที่มีมาใช้ในการทำงาน ซึ่งถือเป็นบทบาทขององค์การพยาบาลต่าง ๆ ที่จะต้องส่งเสริม พัฒนาให้บุคลากรพยาบาลมีความรู้ในการใช้ข้อมูล สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิชาชีพต่าง ๆ พัฒนาการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ผู้รับบริการมีความพึงพอใจและคุ้มค่าต่อการลงทุนพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานบริการต่าง ๆ (ภาวนา จงทักษิณาวัตถ์, 2542)

รายการสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พยาบาลวิชาชีพเห็นว่าในภาพรวมความรู้ด้านสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่มีความสำคัญที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.52 (SD = 0.58) อันดับที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51 (SD = 0.58) อันดับที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในองค์การ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 (SD = 0.65) อันดับที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางด้านสุขภาพที่สำคัญ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.37 (SD = 0.67) และอันดับที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.34 (SD = 0.70) ทั้งนี้เนื่องจากสารสนเทศเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากวิชาชีพต่าง ๆ ว่าเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจในการชี้นำการพัฒนาคุณภาพงาน เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของพยาบาลให้สามารถตอบสนองการตัดสินใจเพื่อความต้องการของผู้รับบริการและสังคม การนำสารสนเทศมาใช้ในวิชาชีพพยาบาลนั้นต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจยอมรับโดยผู้ใช้สารสนเทศ ซึ่งโรเจอร์ (Roger, 1983, p.163 อ้างถึงใน ทศนีย์ บุญเจริญ, 2544) กล่าวว่ากระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจนำนวัตกรรมมาใช้ คือการทำ ความรู้จักนวัตกรรม ผู้ใช้จะเรียนรู้ว่านวัตกรรมใหม่นั้นคืออะไร ทำหน้าที่อะไร มีประโยชน์หรือคุณค่าอย่างไร และมีหลักการอย่างไร เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าวแล้วจะนำสู่ขั้นตอนการสนใจ

การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม ประเมินการยอมรับ และในที่สุดเข้าสู่ขั้นตอนการตัดสินใจนำนวัตกรรมมาใช้ ดังนั้นการที่ได้ผลการศึกษาเช่นนี้จึงแสดงว่าการยอมรับสารสนเทศมาใช้ในวิชาชีพพยาบาล ซึ่งเปรียบเสมือนนวัตกรรมใหม่ จำเป็นต้องมีความเชื่อและตระหนักถึงประโยชน์หรือคุณค่าของระบบสารสนเทศต่อวิชาชีพพยาบาล (วิลนา จีระแพทย์, 2544) และมีความรู้เพียงพอที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานพยาบาล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของพนารัตน์ วิศวะพนนิมิต (2539) ที่พบว่าสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ใน พ.ศ.2544 – 2549 ประกอบด้วยความรู้คุณค่าของสารสนเทศ ทราบถึงผลกระทบและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพยาบาลได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของสมนึก สุวรรณภูเต (2548) ที่ศึกษาสมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไป พบว่าพยาบาลวิชาชีพจะต้องรู้วิธีการนำข้อมูลและสารสนเทศจากผลการวิจัย เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและฐานข้อมูลมาใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม

องค์การด้านสุขภาพต่าง ๆ ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ และกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการทำงานของพยาบาล (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2539) เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้วยสารสนเทศของพยาบาล ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ (Hardware) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software) การสื่อสารในระบบเครือข่าย (Network) (พวงทิพย์ ชัยพิบาลสถิตย์, 2551) องค์การด้านสุขภาพมักมีการติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์และจัดทำฐานข้อมูลเพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วย วางระบบเครือข่ายเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารข้อมูลผู้ป่วยไปยังหน่วยงานที่ต้องการ ที่เรียกว่าระบบสารสนเทศในโรงพยาบาล (Hospital Information System: HIS) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนในสถานบริการด้านสุขภาพ พยาบาลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อบันทึก สืบค้นและเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากฐานข้อมูลขององค์การ และควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ เช่น เครื่องพิมพ์คอมพิวเตอร์ สแกนเนอร์ จอภาพ ซีดีรอมและสื่อสารข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกองค์การ การควบคุมคอมพิวเตอร์ให้ทำงานตามที่ต้องการจำเป็นต้องใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นตัวควบคุม จึงจำเป็นที่พยาบาลจะต้องมีความรู้ในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สั่งการให้คอมพิวเตอร์ทำงานตามที่พยาบาลต้องการ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ McCannon และ O'Neal (2003) ที่พบว่าผู้บริหารพยาบาลคาดหวังว่าพยาบาลวิชาชีพที่จบใหม่จะมีความรู้ ความสามารถที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลผู้ป่วยและคำสั่งการรักษาต่าง ๆ ลงในระบบคอมพิวเตอร์ขององค์การ และผลการศึกษาของรุ่งอรุณ เกศวงษ์ (2547) ที่พบว่าตัวประกอบหนึ่งของสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่

การมีความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้นตามที่องค์การกำหนด นอกจากนี้ ผลการศึกษา ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพนารัตน์ วิศวะเทพนิมิต (2539) นงนุช เตชะวีระกร (2547) สมนึก สุวรรณภูเต (2548) และทัศนีย์ สงกา (2548) ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องมีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน มีความรู้เพื่อการสื่อสารให้ได้ข้อมูลนำมาพัฒนางานและสามารถรับ - ส่งต่อข้อมูลของผู้ป่วยที่มีปัญหาซับซ้อนแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และมีความรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้งาน ตลอดจนมีความรู้ในการสื่อสารด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการปฏิบัติงานในปัจจุบัน

สถานบริการด้านสุขภาพแต่ละแห่งต่างมีการเก็บข้อมูล หรือสารสนเทศที่สำคัญของหน่วยงานหรือองค์การเพื่อนำมาเป็นข้อมูลใช้ในการพัฒนาการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากรัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประชาชนมีสิทธิเลือกรับบริการกับสถานบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ ทำให้สถานบริการสุขภาพต่าง ๆ มีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพกันอย่างเข้มแข็ง (สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล, 2545) สารสนเทศที่สำคัญของโรงพยาบาล เช่น อัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาล อัตราการตาย อัตราการครองเตียง อัตราการเกิดแผลกดทับในโรงพยาบาล ฯลฯ ได้ถูกนำมาใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพการให้บริการ เครื่องเฝ้าระวัง ติดตามและประเมินผลครอบคลุมทุกหน่วยงานในสถานบริการต่าง ๆ ขณะเดียวกันงานการพยาบาลก็ได้มีการประกันคุณภาพการพยาบาลเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของสถานพยาบาล ข้อมูลที่สำคัญได้ถูกนำมาเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของงานพยาบาลเพื่อประกันคุณภาพบริการพยาบาล ป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับผู้ป่วย ลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนและเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาคุณภาพงานพยาบาลและสะท้อนถึงการพัฒนาคุณภาพขององค์การ สอดคล้องกับผลการศึกษาของกัจพพน ศรีธานี (2548) ที่ศึกษาความต้องการสารสนเทศของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลยโสธร พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการสารสนเทศของโรงพยาบาล เช่น อัตราการตาย อัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาล อัตราการแพ้ยา อัตราความพึงพอใจของผู้ป่วยมาพัฒนาคุณภาพบริการ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของรุ่งอรุณ เกศวงษ์ (2547) และนงนุช เตชะวีระกร (2547) ที่พบว่าตัวประกอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพประการหนึ่ง คือ การนำข้อร้องเรียนจากผู้รับบริการ เครื่องชี้วัดของโรงพยาบาลและหน่วยงานมาใช้ให้เกิดการพัฒนาต่อหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบันทึกทางการแพทย์พยาบาลเป็นหลักฐานแสดงผลการปฏิบัติงานและแสดงถึงคุณภาพทางการแพทย์พยาบาล สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารข้อมูลกับทีมสุขภาพ วางแผนการพยาบาลอย่างต่อเนื่องและเป็นหลักฐานทางกฎหมาย (นิตยา ศรีญาณลักษณ์, 2545) การบันทึกที่มีคุณภาพจึงต้องมาจากการปฏิบัติงานจริง รู้จักผู้ป่วยจริง รวมทั้งต้องมีทักษะในการสังเกตและแปลผล (สุรีย ธรรมิกบวร, 2540) ในทางตรงกันข้ามถ้าการบันทึกไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงตามความจริง ข้อมูลผิด ข้อมูลบิดเบือนจะทำให้การบันทึกนั้นไม่มีประโยชน์อย่างใด แต่กลับเป็นโทษต่อตัวผู้บันทึกและวิชาชีพ และอาจมีผลด้านกฎหมายเพราะสิ่งที่บันทึกจะสะท้อนถึงการปฏิบัติงานเสมอ (บุญศรี ปรารณศักดิ์ และศิริพร จิรวัฒนกุล, 2538) การบันทึกอย่างมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานพยาบาล ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของนางนุช เศรษฐวิรากร (2547) ซึ่งพบว่าการเขียนบันทึกข้อมูลทางการแพทย์ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถแนะนำการเขียนบันทึกทางการแพทย์พยาบาลแก่พยาบาลวิชาชีพอื่นได้ เป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับพยาบาลในปัจจุบัน การบันทึกทางการแพทย์พยาบาลจึงต้องมีความรู้ในการบันทึกอย่างมีคุณภาพและตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้องและเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพของการพยาบาล

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของพยาบาลกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมรรถนะด้านความรู้ทางสารสนเทศทุกรายการมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับสูงถึงสูงมาก เว้นแต่พยาบาลผู้บริหารกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นผู้บริหารพยาบาลของสถานบริการสุขภาพขนาดใหญ่ มีความเห็นว่ารายการสมรรถนะด้านความรู้ทางสารสนเทศบางรายการมีความจำเป็นอยู่ในระดับต่ำหรืออยู่ในระดับสูงค่อนข้างต่ำ แตกต่างกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความเห็นว่ามีค่าจำเป็นอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับฐานข้อมูล (คะแนนเฉลี่ย 2.67 และ 2.89) 2) ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เบื้องต้น (คะแนนเฉลี่ย 2.33 และ 2.57) 3) ความหมายและองค์ประกอบของข้อมูลจำเป็นที่สุดซึ่งใช้ในการพยาบาล (NMDS) (คะแนนเฉลี่ย 2.33 และ 2.71) 4) ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (คะแนนเฉลี่ย 2.33 และ 2.43) 5) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบเครือข่าย (คะแนนเฉลี่ย 2.67 และ 2.39) และ 6) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร (คะแนนเฉลี่ย 2.33 และ 2.38)

การที่ผู้บริหารพยาบาลของสถานบริการสุขภาพขนาดใหญ่ของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 มีความเห็นเช่นนี้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารพยาบาลเล็งเห็นว่าพยาบาลผู้ปฏิบัติงานในสถานบริการสุขภาพขนาดใหญ่มักมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติเป็นจำนวนมาก ทั้งการดูแลผู้ป่วยที่มีจำนวน

มาก มีปัญหาของโรคที่สลับซับซ้อน รุนแรงและหลากหลายสาขามากกว่าสถานบริการสุขภาพขนาดเล็กกว่า อีกทั้งต้องการการพยาบาลที่มีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา สามารถใช้เครื่องมือในการรักษาพยาบาลที่ทันสมัย และสามารถจัดการกับภาวะวิกฤตได้เป็นอย่างดี (ทัศนาศ นุญทอง, 2543) อีกทั้งสถานบริการสุขภาพขนาดใหญ่เหล่านี้มักเป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพต่าง ๆ ซึ่งต้องการการดูแลเป็นพิเศษจากพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ภารกิจต่าง ๆ ของพยาบาลวิชาชีพจึงมีมากมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ผู้บริหารเหล่านี้จึงพิจารณาว่างานบางอย่างที่ไม่ใช่กิจกรรมการพยาบาลโดยตรง งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้คอมพิวเตอร์สามารถมอบให้ผู้อื่นปฏิบัติแทนได้และน่าจะมีประสิทธิผลที่ดีกว่าพยาบาลเป็นผู้ใช้ เนื่องจากองค์การด้านสุขภาพขนาดใหญ่มักมีบุคลากรปฏิบัติงานหลายแผนกหลายฝ่าย มีผู้ที่มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์มากกว่าพยาบาล จึงมีความพร้อมที่จะตอบสนองการใช้คอมพิวเตอร์แทนพยาบาลได้เป็นอย่างดี ทำให้พยาบาลที่ปฏิบัติงานมีเวลาในการดูแลผู้ป่วยได้มากขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพการพยาบาลดีขึ้น ผู้บริหารพยาบาลจึงมองเห็นว่าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ได้แก่ ฐานข้อมูล คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ข้อมูลจำเป็นที่สุดที่ใช้ในการพยาบาล (NMDS) ซึ่งนำไปใช้ในการสร้างฐานข้อมูลทางการพยาบาล การใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์จึงไม่ใช่ว่าจำเป็นสำหรับวิชาชีพพยาบาลที่ปฏิบัติงานเท่ากับการให้ความสำคัญกับการพยาบาลและการดูแลผู้ป่วย ต่างจากสถานบริการด้านสุขภาพขนาดเล็กกว่าที่อาจไม่มีบุคลากรหรือหน่วยงานด้านคอมพิวเตอร์โดยตรงและเพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีความรู้การใช้คอมพิวเตอร์ในระดับที่สูงกว่าเพื่อให้สามารถใช้คอมพิวเตอร์ด้วยตนเองได้

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของปิยมาภรณ์ ไชคอรวยชัย (2548) ที่ศึกษาความจำเป็นของสมรรถนะด้านสารสนเทศในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนพยาบาลพบว่า ความรู้ในการใช้ข้อมูลและสารสนเทศสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาลมีความจำเป็นมากกว่าความรู้และทักษะทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งสรุปได้ว่าความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์แม้มีความสำคัญต่อวิชาชีพพยาบาล แต่กลุ่มนักเรียนพยาบาลเห็นว่ามีค่าน้อยกว่าการใช้สารสนเทศเพื่อให้การพยาบาลหรือดูแลผู้ป่วย

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์การด้านสุขภาพมีองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง คือเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร (สุชม เฉลยทรัพย์, จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ และวิชา จิมพลี, 2542) จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้บริหารพยาบาลส่วนใหญ่มีอายุ 40 – 60 ปี ซึ่งส่วนใหญ่จบหลักสูตรพยาบาลก่อนที่จะมีการบรรจุวิชาคอมพิวเตอร์เข้าไว้ใน

หลักสูตรและยังไม่มี การนำระบบเครือข่ายมาใช้อย่างแพร่หลาย จะมีเพียงผู้บริหารเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 14 เท่านั้นที่ได้ศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาและอาจมีโอกาสได้ใช้คอมพิวเตอร์ในขณะที่ กำลังศึกษา เมื่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาสร้างระบบเครือข่ายขึ้นใช้งาน บนระบบคอมพิวเตอร์ และได้มีการนำระบบเครือข่ายในองค์การด้านสุขภาพ แม้ว่าการติดต่อ สื่อสารและประสานงานจะเป็นสมรรถนะของผู้บริหารพยาบาลทุกระดับ แต่ด้วยผู้บริหารพยาบาล ในองค์การสุขภาพขนาดใหญ่ประเมินตนเองว่าความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีความจำเป็นต่อ การปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในระดับต่ำ และสถานบริการสุขภาพขนาดใหญ่อาจมีความ พร้อมของบุคลากรที่ไม่ใช่พยาบาลที่ตอบสนองการใช้คอมพิวเตอร์แทนพยาบาลวิชาชีพได้ อาจ ทำให้ผู้บริหารประเมินว่าความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารมีความจำเป็นใน ระดับต่ำหรือค่อนข้างต่ำ

2. ด้านทักษะทางด้านสารสนเทศ พยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าทักษะด้าน สารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับสูงทั้งหมด ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.91 ถึง 3.38 ไม่มี รายการใดมีความจำเป็นในระดับต่ำหรือไม่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากในศตวรรษ ที่ 21 สารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตประจำวันและการทำงานของทุกวิชาชีพ ไม่ว่าจะ เป็นการแสวงหาความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ การใช้ข้อมูลและสารสนเทศแก้ไขปัญหาใน การทำงาน และจะทวีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2546; ชูติมา สัจจามันท์, 2550, หน้า 27- 29) วิชาชีพพยาบาลได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการทำงาน โดยเฉพาะการที่องค์การด้านสุขภาพได้ติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ในองค์การด้านสุขภาพทุกแห่ง ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญของวิชาชีพพยาบาลที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยงานด้านสารสนเทศใน ปัจจุบัน (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากุล, 2551) ขณะเดียวกันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ใช้งานาประการ ไม่ว่าจะ เป็นภาวะที่มีสารสนเทศมากเกินไปจนความจำเป็น (Information Overload) การเข้าถึงสารสนเทศมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ไม่ทราบแหล่งที่ สามารถค้นคว้าสารสนเทศ ไม่ทราบวิธีเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศ และสื่อเก็บสารสนเทศมีการ พัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ ๆ เสมอ จึงจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องปรับตัวให้ทันและ สามารถแก้ไขปัญหาการใช้สารสนเทศดังกล่าว ซึ่งประภาส พาวิวัฒน์ (2541) และพงศ์ศักดิ์ สังขวิญญู (2542) กล่าวว่าทักษะทางสารสนเทศช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับสารสนเทศได้ ทำให้เกิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ช่วยให้ดำรงชีพในสังคมสารสนเทศได้ ทักษะการใช้สารสนเทศ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุก ๆ คน เป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้าน สารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพยาบาลวิชาชีพในปัจจุบัน สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

สภาการพยาบาลแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้พยาบาลวิชาชีพทุกคนควรมีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาล และสมาคมพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกา (ANA) ที่กำหนดให้ทักษะทางด้านสารสนเทศและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่องานด้านสารสนเทศเป็นสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (สภาการพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2546; Staggers, Gassert, & Curran, 2002) และสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งพบว่าจะต้องมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการกับข้อมูลและใช้สารสนเทศในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ (กาญจนา สันติพัฒนาชัยและคณะ, 2544 อ้างถึงใน สภาการพยาบาลแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

รายการสมรรถนะด้านทักษะเกี่ยวกับสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อพิมพ์เอกสาร รายงานต่าง ๆ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.38 (SD = 0.69) อันดับที่ 2 ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.36 (SD = 0.70) อันดับที่ 3 ทักษะการคัดเลือกข้อมูลและสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.33 (SD = 0.71) และทักษะการเลือกใช้ฐานข้อมูลที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.33 (SD = 0.70) อันดับที่ 4 ทักษะการบันทึกข้อมูล สถิติผู้ป่วยและทำรายงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.32 (SD = 0.66) และอันดับที่ 5 ทักษะการใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการพัฒนาการปฏิบัติงานหรือพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.59 (SD = 0.68) ทั้งนี้อาจเนื่องจากการปฏิบัติงานพยาบาลประกอบด้วยกิจกรรมในหน้าที่ต่าง ๆ กัน ทุกภารกิจทุกกิจกรรมมีการลงบันทึกข้อมูลทางการพยาบาล สรุปและจัดพิมพ์เป็นรายงานต่าง ๆ เป็นเครื่องบ่งบอกถึงงาน กิจกรรมของพยาบาล คุณภาพการพยาบาลและเป็นหลักฐานทางกฎหมาย (บุญศรี ปรารบณศักดิ์ และศิริพร จิรวัดมนกุล, 2538) ซึ่งแต่เดิมที่ไม่มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ เวลาส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งหมดไปกับการบันทึกข้อมูลและการจัดทำรายงานเอกสารต่าง ๆ อีกทั้งรายงานที่ได้ยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร (จุภา ภูไพบูลย์ และเกียรติศรี สำราญเวชพร, 2544; Ball, 2005)

การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึก จัดเก็บ รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานสามารถลดความผิดพลาดจากการจดบันทึกด้วยมือและสามารถสืบค้นได้ง่าย ทำให้เกิดสารสนเทศที่มีคุณค่าตามที่พยาบาลต้องการและในเวลาที่ยังทันการณ์ ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของพยาบาลและนำข้อมูล สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง สามารถควบคุมคุณภาพงานและวางแผนงานในอนาคต การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานด้านเอกสารจัดทำเอกสาร

รายงานต่าง ๆ สามารถจัดทำเอกสารได้สวยงาม สามารถนำกลับมาแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ลดเวลาในการจัดทำรายงาน และสามารถใช้สื่อสารในระบบเครือข่ายได้ (ลานนา คำสิงห์, 2548; Simpson, 2004) สอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาพร แถวจันทิก (2543) ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงพยาบาลระดับชุมชนเขตภาคกลาง พบว่าโรงพยาบาลระดับชุมชนทุกแห่งมีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทโปรแกรมประมวลผลคำ (Word Processing) สอดคล้องกับความเห็นของลานนา คำสิงห์ (2548) และผลการศึกษาของหยาง, ยู, ลินและซู (Yang, Yu, Lin, & Hsu, 2004) ที่พบว่าโปรแกรมประมวลผลคำเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่มีการใช้งานมากที่สุด การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานด้านเอกสารจึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพยาบาลในปัจจุบันที่มีการะงานเอกสารมากมาย ช่วยลดเวลาในการจัดทำรายงานเอกสาร ทำให้พยาบาลมีเวลาในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ตอบสนองความต้องการผู้ป่วยได้มากขึ้น และทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประสิทธิภาพและคุณสมบัติอันโดดเด่นของคอมพิวเตอร์เป็นจุดสนใจที่ทำให้องค์การด้านสุขภาพต่าง ๆ นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานด้านสุขภาพ คอมพิวเตอร์สามารถตอบสนองงานสารสนเทศทุกประเภทของพยาบาลได้เป็นอย่างดี คอมพิวเตอร์ทำให้การจัดการกับข้อมูลต่าง ๆ ง่ายขึ้น งานเสร็จเร็วขึ้น ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพดีขึ้น และในที่สุดทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2539) สามารถต่อสู้กับคู่แข่งในธุรกิจด้านสุขภาพต่าง ๆ คอมพิวเตอร์จึงเป็นเครื่องมือหลักในการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศและของพยาบาล (ลานนา คำสิงห์, 2548) คนที่ไม่สามารถใช้คอมพิวเตอร์จะกลายเป็นคนล้าหลังไม่ทันผู้อื่นและอาจไม่สามารถดำรงการทำงานต่อไปได้ การนำคอมพิวเตอร์มาใช้งานจำเป็นต้องเรียนรู้ มีการฝึกฝนให้เกิดทักษะในระดับพื้นฐานจึงจะสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์กับงานด้านสารสนเทศได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพนารัตน์ วิศวเทพนิมิต (2539) รัชนก วันทอง (2545) และสมนึก สุวรรณภูเต (2548) ที่พบว่าทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นสมรรถนะที่พึงประสงค์และจำเป็นของพยาบาลวิชาชีพ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลเป็นทักษะที่จำเป็นของการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพสำหรับองค์การพยาบาลในอนาคต จึงจำเป็นที่พยาบาลจะต้องมีความสามารถใช้คอมพิวเตอร์ระดับเบื้องต้นเพื่อการจัดการกับข้อมูลมาใช้ในงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศักยภาพที่โดดเด่นประการหนึ่งของคอมพิวเตอร์คือการเข้าถึงและสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลและจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูลเป็นแหล่งเก็บแฟ้มข้อมูลที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานการพยาบาลต่างๆ จำนวนมากมายถูกบันทึกในฐานข้อมูล จึงเป็นเสมือนชุมทรัพย์ข้อมูลที่พร้อมนำมาใช้ได้ตลอดเวลา (สุกัญญา ประจุศิลป์,

2550) แต่ในความเป็นจริงฐานข้อมูลหลายแห่งยังขาดคุณภาพและความน่าเชื่อถือ รวมทั้งข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็มีสภาพเช่นเดียวกัน มีการศึกษาข้อมูลบนเว็บไซต์สุขภาพที่เผยแพร่ในประเทศไทยพบว่ายังขาดองค์ประกอบสำคัญที่แสดงความน่าเชื่อถือของเว็บ บางข้อมูลขอบเขตเนื้อหาไม่เกี่ยวกับงาน บางข้อมูลเก่าเกินไป ผู้เขียนขาดประสบการณ์ ขาดการทบทวนโดยผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตจึงไม่ได้เป็นข้อมูลที่ถูกต้องหรือไว้ใจได้เสมอ (สุกัญญา ประจุศิลป์, 2550, หน้า 130; ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2548, หน้า 28) สอดคล้องกับความเห็นของสมาน ลอยฟ้า (2544) ที่กล่าวว่าสารสนเทศต่าง ๆ นั้นมีทั้งที่ผ่านการกลั่นกรองมาอย่างดีและสารสนเทศที่ไม่ได้กลั่นกรอง แต่สารสนเทศที่พยาบาลต้องการเป็นสารสนเทศที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยและการปฏิบัติงานพยาบาล จึงมีความจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องมีทักษะในการการคัดเลือกข้อมูล สารสนเทศจากฐานข้อมูล และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานบริการสุขภาพแต่ละแห่งมีการเก็บข้อมูลด้านสุขภาพเป็นจำนวนมาก ระบบสารสนเทศได้ถูกนำมาใช้กับงานพัฒนาคุณภาพเพื่อเฝ้าระวัง ติดตาม วิเคราะห์และนำประเด็นที่มีปัญหาหรือมีความเสี่ยงสู่การพัฒนา ทุกหน่วยงานในองค์การสุขภาพมีการเก็บข้อมูลของตนและมีการนำข้อมูลหรือสารสนเทศที่สำคัญมาเป็นเครื่องมือวัดในการประกันหรือพัฒนาคุณภาพ ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีมากมายในแต่ละหน่วยงานไม่สะดวกในการที่จะบริหารจัดการด้วยมือแบบเดิมและอาจมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ สถาบันรับรองและพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล (พรพ) ซึ่งเป็นองค์การที่ประเมินและให้การรับรองคุณภาพโรงพยาบาลและสถานบริการสุขภาพทุกระดับในประเทศไทย ได้สนับสนุนให้มีการวางแผนและออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพครอบคลุมทีมงานและหน่วยงานต่าง ๆ ในสถานบริการ (สถาบันรับรองและพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล, 2543) วิชาชีพพยาบาลซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีบุคลากรมากที่สุดในสถานบริการด้านสุขภาพทุกแห่ง จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพงานพยาบาลโดยใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสร้างความได้เปรียบคู่แข่งและความอยู่รอดขององค์การ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรกุล สุขสด (2546) ที่กล่าวว่าสมรรถนะที่พึงประสงค์ของพยาบาลผู้ตรวจการนอกเวลาราชการ จะต้องมีส่วนรวมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงาน นำข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นมาสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อแก้ปัญหาการทำงาน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของนงนุช เตชะวีระกร (2547) ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการจำเป็นจะต้องมีส่วนรวมในการพัฒนาและประกันคุณภาพการทำงานตามประสบการณ์ของตนเอง เป็นการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม จึงเป็น

ความจำเป็นที่วิชาชีพพยาบาลจะต้องมีทักษะการนำข้อมูลและสารสนเทศ มาพัฒนาคุณภาพการทำงาน (พวงทิพย์ ชัยพิบาลสุทัศน์, 2551)

3. ด้านจริยธรรมทางด้านสารสนเทศ พยาบาลกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจริยธรรมทางด้านสารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับสูงถึงสูงมากทุกรายการ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.24 ถึง 3.55 ไม่มีรายการใดอยู่ในระดับต่ำหรือไม่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลมีหลักจริยธรรมของวิชาชีพและนำมาใช้เป็นจรรยาบรรณพยาบาล ช่วยควบคุมให้พยาบาลทำงานอย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและที่สำคัญทำให้เกิดการยอมรับนับถือจากผู้รับบริการ สภากาการพยาบาลและสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นองค์การวิชาชีพพยาบาลที่สำคัญของประเทศไทยได้กำหนดให้พยาบาลวิชาชีพการปฏิบัติตามจริยธรรมและจรรยาบรรณของพยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติที่ถูกต้องของวิชาชีพ เมื่อมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้าสู่งานทำงานขององค์การด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการนำระบบคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายมาใช้ในการทำงาน มีจุดอ่อนหลายประการที่อาจเกิดการล่วงละเมิดสิทธิของผู้ป่วย ขัดต่อจริยธรรมอันดีของวิชาชีพ อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยคุณภาพการทำงานของวิชาชีพพยาบาล และความเชื่อมั่นของสังคมต่อวิชาชีพได้ (วิณา จีระแพทย์, 2544; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549; Chitty, 2001 อ้างถึงใน สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2546) บทบาทสำคัญประการหนึ่งของวิชาชีพพยาบาลที่พึงต้องปกป้องคุ้มครองภัยอันตราย รับผิดชอบต่อภาวะสุขภาพและชีวิตของผู้ป่วยจากการรักษาพยาบาล (สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2546; สภากาการพยาบาล, 2546) ซึ่งรวมถึงพยาบาลวิชาชีพ พึงต้องมีความรับผิดชอบและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดต่อผู้ป่วยจากการนำสารสนเทศและ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและการสื่อสารมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานพยาบาลด้วย

รายการสมรรถนะด้านจริยธรรมทางด้านสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และให้เกียรติผู้ร่วมงานที่ติดต่อกันในระบบเครือข่าย แม้จะไม่ใช่รู้จักกันมาก่อน ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.55 (SD = 0.64) อันดับที่ 2 ไม่ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 (SD = 0.69) อันดับที่ 3 มีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการเผยแพร่หรือเปิดเผยข้อมูล โดยคำนึงถึงความเสี่ยงต่อผู้อื่น ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.45 (SD = 0.63) อันดับที่ 4 บันทึกและสื่อสารข้อมูลตามความจริง ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเสริมแต่งข้อมูล ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43 (SD = 0.67) อันดับที่ 5 ปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานจริยธรรมในการใช้สารสนเทศทางสุขภาพ ค่า

คะแนนเฉลี่ย 3.42 (SD = 0.65) และปฏิบัติตามระเบียบ/ แนวปฏิบัติการป้องกันหรือเทคโนโลยี ป้องกันความเป็นส่วนตัวและความลับของผู้ป่วยค่าคะแนนเฉลี่ย 3.42 (SD = 0.67) โดยกลุ่ม ตัวอย่างทั้งผู้บริหารพยาบาล และพยาบาลผู้ปฏิบัติงานทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องในแนวทาง เดียวกันทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพมีการติดต่อสื่อสารทั้งกับวิชาชีพ เดียวกัน วิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ๆ ผู้ป่วยและญาติตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูล สารสนเทศมา ประกอบการทำงาน และส่งต่อข้อมูลที่สำคัญแก่ผู้บริหาร (เกียรติศรี สำราญเวชพร, 2543) การสื่อสารนับเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเข้าใจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของ พยาบาลวิชาชีพต่อสังคม สร้างความไว้วางใจต่อตัวผู้ปฏิบัติงานและวิชาชีพพยาบาล เป็น จรรยาบรรณประการหนึ่งของวิชาชีพ (สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2546) แม้วิทยาการด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะมีการพัฒนาไปไกล แต่ค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทยใน การใช้ภาษาและถ้อยคำที่สุภาพในการสื่อสาร และการให้เกียรติผู้ที่ติดต่อด้วยยังคงเป็นเอกลักษณ์ ที่ดีของสังคมไทยไม่เปลี่ยนแปลง (วิภาพรรณ แจ่มจร, 2549) พยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ สังคมไทยจึงได้มีขั้ววัฒนธรรมและค่านิยมอันดีนี้ไว้ ดังจะเห็นได้จากการที่สภาการพยาบาลแห่ง ประเทศไทยได้กำหนดพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์ทุกคนต้องมี จริยธรรมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยกิริยา วาจา น้ำเสียง ที่สุภาพ อ่อนโยนอย่างเหมาะสม (ศิริพร พูนชัย, 2547) และความคาดหวังของสังคมที่มอง ภาพลักษณ์พยาบาลเป็นผู้ที่สุภาพ อ่อนโยน และให้เกียรติผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา สันติพัฒนาชัยและคณะ ในปี พ.ศ. 2544 ที่พบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตสาขา พยาบาลศาสตร์ที่พึงประสงค์ในปัจจุบันและอนาคต จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ไม่แสดงอารมณ์หงุดหงิดกับผู้ที่ติดต่อหรือผู้รับบริการ (สภา การพยาบาลแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ในทางตรงกันข้ามหากมีการใช้ภาษาและคำที่ไม่สุภาพ จะทำให้การสื่อสารขาดประสิทธิภาพ ผู้ที่ติดต่อด้วยขาดความเชื่อถือต่อผู้สื่อสาร และอาจเกิด ความรู้สึกในทางลบ (วิภาพรรณ แจ่มจร, 2549) และส่งผลต่อตัวพยาบาลผู้ปฏิบัติงานและวิชาชีพ พยาบาล ดังนั้นแม้องค์กรต่าง ๆ จะมีการนำระบบเครือข่ายมาใช้ในการสื่อสาร การสื่อสารด้วย ความสุภาพ และให้เกียรติผู้ที่ติดต่อจึงมีความจำเป็นต่อวิชาชีพพยาบาลเสมอ

การนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการทำงานนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์นานับ ประการ ขณะเดียวกันถ้าผู้ใช้มีเจตนาต้องการนำข้อมูลหรือสารสนเทศไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน ไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่นหรือขาดความรอบคอบในการใช้สารสนเทศ เช่น เปิดเผยแพร่รหัสผ่านของตน แก่ผู้อื่นหรือเปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้หลังลงบันทึก (Log In) เข้าสู่ระบบ เป็นต้น ก็อาจก่อให้เกิดความ

เสียหายนานับประการได้ ทั้งนี้สังคมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสังคมใหม่ มีผู้ใช้เป็นจำนวนมาก ยากจะมีกฎเกณฑ์ใดควบคุมได้ ซึ่ง สุกัญญา ประจุศิลป์ (2550) กล่าวว่า การใช้ระบบสารสนเทศมีข้อจำกัดในเรื่องไม่สามารถควบคุมผู้ใช้งานได้ ทำให้ผู้ใช้งานบางคนสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น โดยไม่เกรงกลัวต่อการกระทำของตน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ผิดส่วนใหญ่เป็นการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเปิดเผยข้อมูลขององค์กรแก่บุคคลภายนอก การส่งต่อข้อมูลที่ติดไวรัสคอมพิวเตอร์หรือไม่ปลอดภัยไปในระบบเครือข่าย การส่งต่อจดหมายลูกโซ่ เป็นต้น การใช้ระบบสารสนเทศที่ดีและเป็นประโยชน์จึงขึ้นกับจริยธรรมของผู้ใช้ระบบเอง ปัญหาดังกล่าวถือเป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรมด้านสารสนเทศ (สุกัญญา ประจุศิลป์, 2550) ซึ่งถือว่าขัดกับภาพลักษณ์และจริยธรรมอันดีของวิชาชีพพยาบาล เนื่องจากทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งปัจจุบันมีการกำหนดจรรยาบรรณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมจรรยาบรรณในการใช้สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต ซึ่ง ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2548) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสิ่งช่วยให้การใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตสงบสุข ถ้าละเมิดรุนแรงก็จะมีผลทางกฎหมาย สอดคล้องกับคำกล่าวของดวงฤดี ลาคูระ และวันชัย มั่งคั่ง (2540) ที่ว่าการละเมิดรุนแรง และมีหลักฐานชัดเจนก็มีผลทางกฎหมายได้ จึงเป็นบทบาทของวิชาชีพพยาบาลที่ไม่ส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศสร้างปัญหาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะกับผู้ป่วยหรือองค์การด้านสุขภาพที่มีข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการรักษาทางคลินิก และระบบสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อผู้ป่วย ถือเป็นจริยธรรมประการหนึ่งของวิชาชีพพยาบาล นอกจากนี้การใช้ระบบสารสนเทศประเด็นที่สำคัญประการหนึ่ง คือการรักษาความลับของผู้รับบริการ ข้อมูลของผู้ป่วยถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลของผู้ป่วย การเปิดเผยจึงต้องมีการขอความยินยอมจากผู้รับบริการ การละเมิดเปิดเผยความลับของผู้ป่วยเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการรักษาโดยตรง ความมั่นใจในการรักษาความลับทำให้เกิดความร่วมมือในการให้ข้อมูล ผู้รับบริการตอบคำถามอย่างเต็มใจ มั่นใจ ตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งมีผลต่อการนำข้อมูลเหล่านั้นไปวางแผนในการรักษาพยาบาลได้ตรงเป้าหมายและตรงความต้องการของผู้ป่วย (วิณา จีระแพทย์, 2544) ประเด็นการรักษาความลับของผู้รับบริการจึงถือเป็นจริยธรรมที่สำคัญที่สุดสำหรับสารสนเทศจากผู้รับบริการ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549)

การที่องค์การด้านสุขภาพได้นำการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในองค์การด้านสุขภาพ มีจุดอ่อนหลายประการที่อาจทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมด้านสารสนเทศ (วิณา จีระแพทย์, 2544) เช่น การนำข้อมูลเข้าสู่ระบบและแก้ไขข้อมูลทำได้ง่าย การเรียกดู จัดกระทำ แก้ไข เปลี่ยนแปลง คัดลอกข้อมูลโดยผู้มีความรู้ทางคอมพิวเตอร์ทำได้โดยง่าย องค์การด้านสุขภาพต่าง ๆ จึงมีการ

จัดระบบและแนวปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัว และปกป้องความลับของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการไม่ให้รั่วไหลสู่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือผู้สาธารณะ(สุกัญญา ประจุกิลป์, 2550; Canadian Nurses Association, 2001) ระบบป้องกันดังกล่าวสามารถปกป้องข้อมูลความลับของผู้ป่วยได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถป้องกันผู้ใช้ข้อมูลและนำข้อมูลไปเปิดเผย การปกป้องข้อมูลจากระบบสารสนเทศจึงขึ้นกับผู้ใช่ข้อมูลเป็นสำคัญ

การละเมิดความเป็นส่วนตัว และเปิดเผยความลับของผู้ป่วย นอกจากทำให้ผู้รับบริการขาดความมั่นใจ และขาดความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่มีผลต่อการรักษาพยาบาลแล้ว ผลต่อองค์การทำให้ผู้รับบริการขาดความเชื่อถือที่จะรับการบริการ และอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงขององค์การได้ ผลต่อตัวผู้รับบริการความลับที่ถูกเปิดเผยอาจทำให้ผู้รับบริการเสียชื่อเสียง อับอายและเกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม ผลต่อตัวผู้เปิดเผยข้อมูลถือว่าการผิดจริยธรรมของวิชาชีพ และผิดกฎหมาย (มหาวิทยาลัยไทยธรรมมาธิราช, 2549; สภาการพยาบาล, 2546; อรพรรณ บุญสม, 2549; สุกัญญา ประจุกิลป์, 2550) เป็นเหตุให้พยาบาลผู้ปฏิบัติงานรู้สึกขัดแย้งกับจริยธรรมอันดีและบทบาทของวิชาชีพพยาบาลที่มุ่งให้การช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเมตตา กรุณา เคารพคุณค่าชีวิต ความมีสุขภาพดีและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่ผู้ป่วย (วริยา ชินวรรณ, 2543) จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องปกป้องความลับของผู้ป่วย จากตัวพยาบาล วิชาชีพเอง ทราบระเบียบ ข้อบังคับของสภาการพยาบาลและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัว และปกป้องความลับของผู้ป่วย

การบันทึกข้อมูลและการสื่อสารข้อมูล สารสนเทศเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลอย่างมาก ทุก ๆ วันพยาบาลมีการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนด้วยมือ การบันทึกรายงานต่าง ๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูล เป็นต้น ซึ่ง วัฒนา จิระแพทย์ (2544) กล่าวว่าพยาบาลเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกมากที่สุด ข้อมูลที่บันทึกย่อมถูกสื่อสารถึงสมาชิกในทีมสุขภาพหรือผู้ใช้ข้อมูลในที่สุด นอกจากการบันทึกแล้วพยาบาลมีความจำเป็นต้องสื่อสารข้อมูลผู้รับบริการกับบุคคลรอบข้างที่ปฏิบัติงานวิชาชีพเดียวกันและวิชาชีพอื่น ผู้ป่วยและญาติ เพื่อประสานการทำงาน และนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติงาน ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จากการบันทึกและการสื่อสารดังกล่าวย่อมต้องถูกนำไปใช้เพื่อการวางแผน ปฏิบัติงานและการตัดสินใจต่อไป ข้อมูลที่ผิดและบิดเบือนย่อมไม่สะท้อนความจริง ไร้ประโยชน์ และอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพหรือชีวิตของผู้รับบริการและมีผลด้านกฎหมาย (บุญศรี ปรารบณศักดิ์ และศิริพร จิรวัดมนักุล, 2538) คุณค่าของข้อมูลและสารสนเทศจึงขึ้นกับความถูกต้องและเชื่อถือได้

ของข้อมูลและสารสนเทศ สอดคล้องกับกฎเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลในมาตรฐานจริยธรรมในการใช้สารสนเทศทางสุขภาพ ที่กำหนดให้เก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็น ถูกต้อง สมบูรณ์และน่าเชื่อถือ (วีณา จีระแพทย์, 2544 หน้า 237) หากข้อมูลและสารสนเทศที่สื่อสารออกไปมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ย่อมถือได้ว่าผู้เผยแพร่มีจริยธรรม จึงมีจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องให้ความสำคัญกับการบันทึก และสื่อสารตามสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะด้านสารสนเทศมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในสถานบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ ในระดับสูงถึงสูงมากทุกด้าน และมีความสอดคล้องกันระหว่างความเห็นของผู้บริหารพยาบาลและพยาบาลปฏิบัติการ รายการสมรรถนะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่การที่มีรายการสมรรถนะมากถึง 74 รายการ ทำให้มีข้อจำกัดในการใช้ในทางปฏิบัติ จึงต้องนำรายการสมรรถนะเหล่านี้ไปปรับเปลี่ยน โดยลดความซ้ำซ้อนของรายการสมรรถนะ รวมทั้งปรับเกณฑ์การวัดเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประเมินความเชี่ยวชาญหรือระดับของพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถทางด้านสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพได้ เมื่อมีการพัฒนาเป็นแบบประเมินแล้ว นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. พยาบาลวิชาชีพสามารถนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะด้านสารสนเทศของตนเอง เพื่อให้ทราบจุดอ่อนและนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านสารสนเทศให้สูงขึ้น
2. ผู้บริหารการพยาบาลของสถานบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการประเมินสมรรถนะด้านสารสนเทศของบุคลากรพยาบาล ทำให้ทราบระดับสมรรถนะด้านสารสนเทศว่าอยู่ในระดับใด เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเสริมสร้าง ความรู้ ทักษะ และจริยธรรมด้านสารสนเทศ เป็นการพัฒนากุศลกรพยาบาลให้มีสมรรถนะสูงขึ้น เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศ
3. นำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการสรรหา คัดเลือก รับสมัครพยาบาลวิชาชีพที่มีสมรรถนะด้านสารสนเทศเพื่อเข้าปฏิบัติงานในองค์กร หรือใช้เป็นเกณฑ์ประเมินผลสมรรถนะด้านสารสนเทศเพื่อแยกกลุ่มพยาบาลที่ทั้งมีสมรรถนะด้านสารสนเทศขั้นพื้นฐาน และนำสู่การพัฒนาสมรรถนะด้านสารสนเทศขั้นสูงขึ้นไป
4. หน่วยงานหรือสถาบันที่ให้บริการด้านการศึกษาผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาล อาจนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร การสอนวิชาทางด้านสารสนเทศแก่นักศึกษาในสถาบัน

หรือจัดการอบรมหลักสูตรด้านสารสนเทศแก่บุคลากรพยาบาลภายนอกให้สอดคล้องกับความเห็นของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ทำการศึกษาเพื่อประเมินระดับของสมรรถนะด้านสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพว่าอยู่ในระดับใด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเสริมสร้างสมรรถนะในส่วนที่ขาด นอกจากนี้ยังอาจศึกษาการแยกสมรรถนะด้านสารสนเทศออกเป็นสมรรถนะขั้นพื้นฐานและสมรรถนะขั้นสูงขึ้น
2. ควรทำการศึกษาสมรรถนะด้านสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานพยาบาล ในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เช่น ทำการศึกษากับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในจังหวัดหรือภาคอื่น ๆ
3. ทำการศึกษากววิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) เพื่อให้รายการสมรรถนะด้านสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานพยาบาลลดลง โดยลดความเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อนกันในตัวรายการสมรรถนะแต่ละรายการเข้าด้วยกัน และมีความชัดเจนในการนำไปใช้ในการวิจัยหรือใช้ในการประเมินต่อไป
4. ทำการศึกษาเปรียบเทียบความจำเป็นของการใช้ความรู้และทักษะทางด้านสารสนเทศ กับความรู้และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาลในกลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อให้ประเด็นดังกล่าวมีความชัดเจนมากขึ้นที่จะนำมาพัฒนา ส่งเสริมการใช้สารสนเทศในวิชาชีพพยาบาลต่อไป